

Meditisiinis töödeldakse ulatuslikult patsientide terviseandmeid, mis oma olemuselt kuuluvad eriliigiliste (delikaatsete) isikuandmete hulka. Ehkki ravikabinetid on varustatud kaasaegseima meditsiinitehnikaga ning erialane väljaõpe vastab teiste Euroopa riikide tasemele, võib andmekaitse valdkonnas eeldada teatud vajakajäämisi. Samas on teadmised isikuandmete kaitsest arstikutse lahutamatu eeldus – *condicio sine qua non*. Seetõttu on oluline mõista, kas ja mil määral ollakse andmekaitse nõuetega kursis ning kuivõrd neid praktikas järgitakse.

Isikuandmete kaitse hambaravi kontekstis: vajalik teadmine või tüütu bürokraatia?

Olukorra kaardistamiseks saatis käesoleva artikli põhiautor Helen Lang Eesti Hambaarstide Liidu (EHL) liikmetele küsimustiku, millele oli võimalik vastata perioodil 16.03.–23.03.2025 (edaspidi küsitlus). Küsimused puudutasid andmekaitse üldteadmisi, koostööpartnerite andmekaitsealast tegevust ja asutuse igapäevatöös rakendatavaid meetmeid.

Järgnevalt antakse ülevaade nii isikuandmete kaitse põhimõistetest kui ka küsitluste vastustest.

Isikuandmete kaitse õiguslik raamistik ja põhimõisted

Isikuandmete kaitse on suuresti taandatav privaatsuse kaitsele. Isikuandmete kaitse olulisim õigusakt on Euroopa Liidu (EL) isikuandmete kaitse üldmäärus (edaspidi ka IKÜM). Tegemist on otsekohalduva ELi õigusaktiga.¹ Isikuandmete kaitse üldmäärust täiendab Eesti isikuandmete kaitse seadus (IKS).² Isikuandmete ja privaatsuse kaitset reguleerivad ka paljud teised seadused. Üldist infot on võimalik saada ka andmekaitse inspeksiooni veebilehelt,³ kus on kokkuvõtlikult, põhjalikult ning lihtsustatud keeles selgitatud isikuandmete töötlemise küsimusi.

Isikuandmete kaitse teema algab isikuandmete mõistest. Üldmääruse kohaselt on isikuandmed igasugune teave tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku kohta. Füüsilist isikut, kelle andmeid töödeldakse, nimetatakse antud kontekstis andmesubjektiks.

Lisaks n-ö üldistele isikuandmetele, on veel ka eriliigilised (delikaatsed) isikuandmed, mille töötlemine peab vastama rangematele tingimustele. Käesoleva artikli kontekstis on oluline arvestada, et terviseandmed kuuluvad eriliiki isikuandmete alla.

Oluliseks põhimõisteks on ka isikuandmete töötlemine. Üldmääruse koha-

Helen Lang

Tartu Ülikooli õigusteaduse
1. aasta magistrant
Eesti Hambaarstide Liidu
tegevjuht

Aleksei Kelli

Tartu Ülikooli
õigusteaduskonna
intellektuaalse omandi
õiguse professor

selt tähendab isikuandmete töötlemine igasuguseid toiminguid isikuandmetega alates kogumisest ja jagamisest kuni hävitamiseni. Praktiliselt on võimatu leida tegevust isikuandmetega, mis ei ole töötlemine.

Kui isik, kelle andmeid töödeldakse, on andmesubjekt, siis isikud, kes andmeid töötlevad, on vastutav ja volitatud töötleja. Vastutav töötleja on see, kes üksi või koos teistega määrab kindlaks isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid. Volitatud töötleja töötleb isikuandmeid vastutava töötleja nimel (IKÜM art 4).

Küsitluses käsitleti ka isikuandmete kaitse põhimõisteid, mis hambaravi valdkonnas enam kasutatust võiks leida ning paluti vastajatel märkida, milliseid neist nad suudaksid probleemidega selgitada.

Kõige selgem on mõiste „isikuandmed“, mille sisu suudaks küsijale avada 88% vastanutest, veidi enam kui pooled (52%) oskaksid aga seletada isikuandmete töötlemist. Ülejäänud terminid said juba palju vähem märkimisi.

Isikuandmete töötlemise põhimõtted ja õiguslikud alused

Isikuandmete kaitse üldmäärusest (art 5) tuleneb rida põhimõtteid, millele peab isikuandmete töötlemine vastama. Esimene põhimõte on töötlemise seaduslikkus, õiglus ja läbipaistvus. Seaduslikkus tähendab, et isikuandmete töötlemiseks peab olema õiguslik alus. Üldiste ja eriliigiliste isikuandmete töötlemise alused on eraldi reguleeritud. Hambaravi kontekstis tuleb isikuandmete töötlemise õigusliku alusena eelkõige kõne alla andmesubjekti selgesõnaline nõusolek, eluliste huvide kaitse, sotsiaalkindlustuse ja sotsiaalkaitse valdkonna õigusest tulenevate kohustuste täitmiseks, ennetava meditsiini või töomeditsiiniga seotud põhjustel ning rahvatervise huvides (art 9). Läbipaistvuse põhimõte tähendab, et andmesubjekti tuleb töötlemisest informeerida.

Üheskoos võib käsitleda eesmärgipirangu, võimalikult väheste andmete kogumise ja säilitamise piirangu põhi-

1 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus). https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0679#pbl_1.

2 Isikuandmete kaitse seadus. <https://www.riigiteataja.ee/akt/131122024044?leiaKehtiv>.

3 Andmekaitse inspeksioon. <https://www.aki.ee/>.

mõtet. Lihtsustatult öeldes kogutakse andmeid nii vähe kui võimalik ja kindlaks eesmärgiks. Meditsiiniandmete säilitamise aeg on reeglina reguleeritud eriseadustega.

sitsioonist, võimalik sundida⁴ töötajat nõusolekut andma. Üsna tavaline on, et kliiniku veebilehel on avaldatud personali fotod koos nime ja ametikohaga. Selleks on vaja küsida töötajalt eraldi

vikus kahtlused ja võimalikud puudulikud tõendid.⁵ Siin ei tasu siiski ehmata da ning paberil nõusoleku vormi koostama hakata. Nagu juhiseski märgitud, siis selgesõnaline tähendab ka muud otsest tahteavaldust.

Üldmääruse kohaselt tähendab isikuandmete töötlemine igasuguseid toiminguid isikuandmetega alates kogumisest ja jagamisest kuni hävitamiseni.

Õigus, usaldusväärsus ja konfidentsiaalsus ning vastutuse põhimõte seavad vastutavale töötajale kohustuse tagada, et töödeldud andmed on õiged ning astuda tehnilisi ja organisatsioonilisi samme andmete kaitsmiseks.

Järgnevalt analüüsitakse konkreetseid õiguslikke aluseid, mis seonduvad hambaravi teenusega.

Andmesubjekti nõusolek

Andmesubjekti nõusoleku tingimused sätestab IKÜM artikkel 7. Kuigi kogu säte on oluline, siis peamiselt peaks jätma meelde selle, et nõusolek peab olema antud vabatahtlikult, seda peab olema vastutaval töötajal võimalik tõendada ja antud nõusoleku saab igal ajal tagasi võtta.

Vabatahtlikkuse juures tuleb muu hulgas hinnata, ega näiteks lepingu täitmise või teenuse osutamise tingimuseks pole seatud nõusoleku andmist isikuandmete töötlemiseks, kuigi see pole lepingu täitmiseks vajalik. Samuti ka seda, kas andmesubjektil ikka päriselt on keeldumise õigus. Tüüpilisemaks näiteks siin on tööandja-töötaja suhe, kus tööandjal on, tulenevalt tema po-

nõusolek. See ei tohi olla üks töölepingu sätetest. Kui nüüd selline nõusolek ka saadakse, siis ikkagi võib tekkida küsimusi selle vabatahtlikkuse osas, kuivõrd selle põhjuseks ei pruugi olla töötaja tegelik tahe oma fotot avaldada, vaid soov vältida konflikte.

Küsitluses oli samuti küsimus patsiendilt nõusoleku küsimise kohta tema üldtervise andmete vaatamiseks. Pisut üle poole (52%) vastanutest märkis, et nad polegi andmeid vaadanud. 23% vastas, et eraldi nõusolekut küsida pole vaja, 16% märkis, et küsitakse suuline (14%) või kirjalik (2%) nõusolek ning 9% küll vaatas andmeid, aga selleks patsiendilt nõusolekut ei küsinud.

Eriliigilisi isikuandmeid töödeldes tuleb silmas pidada, et nõusolek peab olema lisaks eelnimetatule ka selgesõnaline (IKÜM artikkel 9 (2) a). Mõiste „selgesõnaline“ viitab sellele, kuidas andmesubjekt oma nõusolekut väljendab. See tähendab, et andmesubjekt peab andma otsese nõusoleku. Ilmselge viis tagada, et nõusolek on selgesõnaline, oleks nõusoleku kinnitamine kirjalikult. Vajadusel võiks vastutav töötaja tagada, et andmesubjekt allkirjastaks nõusoleku avalduse, et kõrvaldada tule-

Tervishoiuteenuse osutamine

Peamiseks andmete töötlemise õiguslikuks aluseks tervishoius on artikkel 9 (2) punkt h, mis lubab eriliigilisi isikuandmeid (terviseandmeid) töödelda, kui töötlemine on vajalik „ennetava meditsiini või töömeditsiiniga seotud põhjustel, töötaja töövõime hindamiseks, meditsiinilise diagnoosi panemiseks, tervishoiuteenuste või sotsiaalhoolekande või ravi võimaldamiseks või tervishoiu- või sotsiaalhoolekandesüsteemi ja -teenuste korraldamiseks, tuginedes liidu või liikmesriigi õigusele või tervishoiutöötajaga sõlmitud lepingule“.

Tervishoiuteenuse osutamise leping loetakse sõlmituks hetkest, mil on kokku lepitud olulistest tingimustest ehk aeg, koht ja raviteenuse sisu. Lihtsamalt öeldes siis, kui patsient on registreerunud vastuvõtule. Sellel hetkel tekib ka tervishoiuteenuse osutajal õigus isikuandmete töötlemiseks. Seega, tulenevalt tervishoiuteenuste korraldamise seaduse (TTKS) § 41 lg 1 p-st 2, võib tervishoiuteenuse osutamise kavandamiseks patsiendi isikuandmeid juba töödelda. See tähendab, et hambaarstil on visiidi planeerimiseks õigus tutvuda patsiendi isikuandmetega näiteks Terviseportaalil ilma selleks täiendavat nõusolekut küsimata.

Küsitlusest selgus, et 62% vastajatest ei vaata üldtervise andmeid Terviseportaalist, kuid hambaravi andmeid vaatab üldjuhul alati 60%. Samas pakkus veidi üle 67% vastanutest, et hambaravi paremaks planeerimiseks patsiendi andmeid ilma nõusolekuta vaadata ei tohi. Kas see arvamus oli tin-

⁴ Siinkohal pole silmas peetud vahetut sündi nõusoleku andmiseks, vaid näiteks olukorda, kus töötaja, kartes mittenõustumise korral halvustavat suhtumist, vallandamist vmt, annab nõusoleku oma andmete töötlemiseks.

⁵ EDPB „Guidelines 05/2020 on consent under Regulation 2016/679“, 4 May 2020 (Version 1.1), p. 20. https://www.edpb.europa.eu/sites/default/files/files/file1/edpb_guidelines_202005_consent_en.pdf.

BIG DATA

gitud ettevaatlikkusest või teadmatuses, seda siin hinnata ei saa, ent lugeja saab kaasa võtta teadmise, et tegelikult on andmete vaatamiseks õiguslik alus juba tekkinud, kui patsient on vastuvõtule kirja pandud.

Küsitlusest ei tulnud välja ainsatki vastajat, kes oleks patsiendi terviseandmeid uudishimust vaadanud. Enamik siiski töötleb Terviseportaalis sisalduvat infot ravi planeerimiseks ja visiidi ette valmistamiseks.

Age kuidas on terviseandmete vaatamisega näiteks töösuhetes, sealgi on leping poolte vahel sõlmitud? Selles osas on Andmekaitse Inspeksioon⁶ (AKI) teinud 2021. aastal ettekirjutuse Hiiumaa Haiglale (HH) selle eest, et HH tööandjana tegi päringu tervise infosüsteemi, saamaks teada, kas töövõimetushüvitise arvestamisele viibinud töötaja on andnud negatiivse koroonatesti. Kuna tegemist polnud ravisuhtega, et andmete vaatamise õigus oleks tekkinud TTKSi sätete alusel, vaid töökorralduslikel eesmärkidel teostatud päringuga, milleks puudus ka muu õiguslik alus, leidis AKI, et selline teguviis on lubamatu.⁷ Seega töösuhetes on tööandjal keelatud küsida töötaja terviseandmeid, nagu näiteks konkreet-

ne diagnoos, töövõimetushüvitise arvestamiseks piisab vaid töövõimetushüvitise arvestamisest.

AKI on 8.12.2023 teinud ettekirjutuse⁸, mis puudutab eriliiki isikuandmete töötlemist tervishoiuteenuse osutamise lepingu alusel. Nimelt salvestas tervishoiutöötaja vastuvõtul vestluse patsiendiga ning edastas selle Terviseportaal OÜ-le (www.tervisetrend.ee veebilehe haldajale). AKI tegi järelepärimise, mille eesmärk oli teada saada, millisel õiguslikul alusel, eesmärgil ja põhjustel on andmetöötaja lindistanud patsiendi vestluse ja edastanud selle Terviseportaal OÜ-le ning kas ja kuidas on andmetöötaja patsienti vestluse salvestamisest teavitanud. Sellele vastas tervishoiutöötaja, et salvestamise eesmärk oli enese

kaitsmine valetavate patsientide eest ning märkis, et Tervisetrendi keskkonda jõuab patsientide arvamus moonutatud kujul. Selle tõendamiseks lindistas ta vestluse ja (ilmselt sooviga negatiivne hinnang kustutada) edastas veebilehe haldajale. Kuna vastutav töötaja ei tõestanud, et tal oli vaidlusalusel andmetöötajale (vestluse salvestamine, salvestise säilitamine ja selle edastamine) patsiendi nõusolek, samuti ei olnud tal õigust TTKS § 41 lg 1 kohaselt vestluse salvestamiseks, siis tegi AKI ettekirjutuse ja 2000 euro suuruse sunniraha hoiatuse.

Kui patsient on vastuvõtul käinud, siis tervishoiuteenuse osutamise leping lõpeb. Samas kohustab TTKS § 42 lg 4

**Hambaarstil on visiidi
planeerimiseks õigus tutvuda
patsiendi isikuandmetega näiteks
Terviseportaalil ilma selleks
täiendavat nõusolekut küsimata.**

⁶ Andmekaitse Inspeksioon (AKI). www.aki.ee.

⁷ AKI ettekirjutus-hoiatus isikuandmete kaitse asjas 2.1.-1/21/1888. https://www.aki.ee/sites/default/files/ettekirjutused/2021/ettekirjutus-hoiatus_isikuandmete_kaitse_asjas.pdf.

⁸ AKI ettekirjutus-hoiatus isikuandmete kaitse asjas 2.1.-5/23/2684-8. <https://www.aki.ee/sites/default/files/documents/2024-01/Ettekirjutus-hoiatus%2C%2008.12.2023%2C%20eraisik.pdf>.

säilitama dokumenteeritud terviseandmeid 30 aastat patsiendile osutatud teenuse andmete kinnitamisest. See on kooskõlas IKÜM artiklist 5 tuleneva säilitamise piirangu põhimõttega.

Osa andmete säilitustähtaja sätestab seadus, näiteks terviseandmetele TTKS, aga muul juhul määrab säilitustähtaja vastutav töötleja ise. See pole siiski suvaline ajaperiood, vaid peab tulenema konkreetsest õiguslikust alusest. Näiteks võiks arvestada tsiviilseadustiku üldosa seaduse (TsÜS) § 146 lg-s 1 nimetatud aegumistähtaega, milleks on kolm aastat. Sellest võiks isikuandmete säilitamisel lähtuda näiteks siis, kui patsient on registreerunud vastuvõtule, kuid ei tule kohale.

Kui esmapilgul tundub, et sellisel juhul võiks juba kogutud isikuandmed kustutada, siis soovituslik oleks neid minimaalselt kolm aastat,⁹ parem isegi veidi enam, säilitada. Seda eriti olukorras, kus hambaarst on juba asunud viisi ette valmistama ning vaadanud ka patsiendi terviseandmeid.

Andmetöötluse kaardistamine ja privaatsusteatis

Antud punktis avatakse andmetöötluse kaardistamise ja privaatsusteade koostamise teemat, mis hõlmavad suure osa üldisest andmekaitse reeglistikust.

Kui tulla uuringu juurde, siis vastanutest 46% vajab abi kliinikus andmekaitse reeglistik (korrad, juhised jmt) välja töötamiseks, sellele järgnesid turvalise töötlemise põhimõtted (38%) ja isikuandmete kaardistamine (37%). Koostööpartnerite andmetöötlust puudutavates küsimustes tunneb end ebakindlalt 35% vastanutest. Privaatsusteatisel kohta andis aga vaid 23% vastanutest märku, et selles abi või nõu vajaksid.

Andmetöötluse kaardistamine tähendab, et tuleb läbi mõelda ja kirja panna kõik isikuandmete töötlemise protsessid, nende teostajad, õiguslikud alused, säilitustähtajad, turvameetmed ja kindlasti ka see, kas isikuandmeid edastatakse mõnele volitatud töötlejale (koostööpartnerile), kolmandatesse riikidesse. Milline viis selleks valitakse,

PRIVAATSUSTEATISES

PEAKS OLEMA JÄRGNEV INFO:

- Vastutava töötleja andmed.
- Milliseid isikuandmeid töödeldakse. Näiteks: *patsiendi registreerumisel hambaarsti vastuvõtule, töödeldakse selliseid isikuandmeid nagu ees- ja perekonnanimi, isikukood, kontaktandmed ja vastuvõtuaeg.*

Töösuhtes on tööandjal keelatud küsida töötaja terviseandmeid, nagu näiteks konkreetne diagnoos, töövõimetushüvitise arvestamiseks piisab vaid töövõimetuslehest.

on igaühe enda otsustada, ent EHLil on selleks näiteks välja töötatud Exceli formaadis põhi (kvaliteedijuhise osa), mille iga asutus saab oma infoga täita.

Oluline on mees pidada, et andmetöötluse protsessid tuleb aeg-ajalt üle vaadata ning vastavalt toimunud muudatustele ka korrigeerida ehk see pole ühekordne dokumendi koostamine, vaid kestev protsess. Nii isikuandmed sisuliselt kui ka nende töötlemise põhimõtted peavad olema aja- ja asjakohased.

Kui andmetöötlus on kaardistatud, siis selle põhjal saab panna kokku privaatsusteatisel. Privaatsusteatisel või ka -teade on isikuandmete töötleja poolt antav ülevaade, mida lugedes saab isik aru, mis liiki, millisel eesmärgil ja mis-sugusel õiguslikul alusel isikuandmeid asutuses töödeldakse. Enamasti avaldatakse see info vastutava töötleja veebilehel, aga miks mitte ka tema tegevuskohas (näiteks kliiniku ooteruumis).

- Millisel õiguslikul alusel konkreetseid isikuandmeid töödeldakse. See ei tähenda, et näidatud peaks olema üksnes patsiendiandmete töötlemise alused, vaid ka näiteks töötajate andmete töötlemise põhimõtted. Näiteks: *Kliinik töötleb patsiendi isikuandmeid, sh terviseandmeid, ter-vishoiuteenuse korraldamiseks. Või: Kliiniku territooriumil toimub video-valve, mille eesmärk on isikute ja vara kaitse ning sellise isikuandmete töötlemise aluseks on kliiniku õigustatud huvi.*
- Kas ja kellele isikuandmeid edastatakse. Näiteks tuleks kirjutada, kas ja millist hambaravitarkvara kasutatakse. Kas isikuandmeid edastatakse ka kolmandatesse riikidesse, kui jah, siis missugusel õiguslikul alusel.
- Millised andmetöötluse turvameetmed¹⁰ on rakendatud. Siin ei tule detailselt kirjeldada, milliseid tule-müüre ja/või pahavara tõrjumise

9 Paremlisada sellele tähtajale ka puhveraeg kuni 6 kuud, sest patsient võib nõude esitada ka veidi enne kolme aasta täitumist ning sellisel juhul peab vastutaval töötlejal olema võimalus tõestada, et tal oli õiguslik alus isikuandmete töötlemiseks (patsient registreerus vastuvõtule).

10 AKI on oma 2024. aasta aastaraamatus tervishoiuteenuse osutajate infosüsteemide kohta kirjutanud: „Saab öelda, et isikuandmete vastutavad töötlejad ei taju, millisel hulgal on nende kätte inimeste eriliigilisi isikuandmeid (terviseandmed) usaldatud ning millised on nende kohustused ja vastutus isikuandmete töötlemisel. Samuti ei tajuta, et ebaturvalised infosüsteemid mõjutavad otseselt väga paljude inimeste elu ja tervist – kui nende andmed valedesse kättesse satuvad. Terviseandmed on oma olemuselt väga suurt kaitset vajavad ning neisse tuleb suhtuda oluliselt hoolikamalt kui tavalistesse isikuandmetesse“. <https://aastaraamat.aki.ee/aastaraamat-2024/miks-vaja-et-ter-vishoiuteenuse-osutajate-infosusteemid-oleksid-turvalised>.

programme kasutatakse, vaid näidata, et asutus saab aru ja on rakendanud kõik vajalikud meetmed turvaliseks andmetöötluseks.

- **Millised on isiku (andmesubjekti) õigused.** Andmesubjektil on isikuandmete kaitse üldmäärusest tulenevalt õigus tutvuda andmetega, õigus andmete parandamisele, õigus andmete kustutamisele, õigus isikuandmete töötlemise piiramisele, õigus esitada vastuväiteid, õigus, et tema kohta ei võetaks otsust, mis põhineb üksnes automatiseeritud töötlusel.
- **Isikuandmete säilitamise tähtsajad.** Tähtsajad varieeruvad, ent need peavad olema alati ära toodud. Erinevate andmete säilitustähtsajad võib välja tuua nii eraldi punktis kui ka lihtsalt iga kogutava isikuandmete liigi juures see märkida. Oluline on arvestada isikuandmete säilitamise piirangu põhimõttega, mille kohaselt *isikuandmeid säilitatakse kujul, mis võimaldab andmesubjekte tuvastada ainult seni, kuni see on vajalik selle eesmärgi täitmiseks, milleks isikuandmeid töödeldakse* (IKÜM art 5). Samuti tuleb järgida seadusest tulenevaid säilitustähtaegu.

Vastutus

Seda, et turvalisse andmetöötlusse tuleb tõsiselt suhtuda, on näidanud ka IKÜMi alusel määratud rahatrahvid. Eestis ei ole seni AKI poolt ülisuuri trahve määratud.

Eestis suurim rahatrahv, mis AKI välja kirjutas, on 200 000 eurot, mis määrati 2023. aastal Ida-Tallinna Keskhaiglale, sest Magdaleena polikliiniku ees prügikonteineris olid avalikult kättesaadavad terviseandmeid sisaldavad dokumendid. Vaidlus jõudis lõpuks Riigikohtusse, ent väärteo aegumise tõttu lõpetati menetlus trahvi välja mõistmata.¹¹

2025. aasta alguses määras AKI 85 000 euro suuruse rahatrahvi Asper

Biogene OÜ-le, kuna küberrünnaku tulemusel saadi nende süsteemist kätte ca 100 000 faili inimeste isikuandmetega, sealhulgas geeni- ja terviseandmed.¹² Värsket infot selle kohta, kas otsus on jõustunud, ei olnud hetkel võimalik tuvastada.

Kokkuvõte

Kas andmekaitse on ülereguleeritud bürokraatia või vajalik kohustus? Eks sõltub, kuidas hinnata. Mõne isiku jaoks pole see probleem, kui kogu teave tema kohta on avalikkusele kättesaadav. Teine isik soovib aga täielikku privaatsust. Nende vahel on veel hulk inimesi, kelle soovid varieeruvad.

IKÜM põhjendus 4 ütleb, et õigus isikuandmete kaitsele ei ole absoluutne, vaid seda tuleb kaaluda vastavalt selle ülesandele ühiskonnas ning tasaka-

lustada muude põhiõigustega vastavalt proportsionaalsuse põhimõttele.

Küsitlusel nimetas üks vastaja, et kui reeglite ja regulatsioonide sõnastus oleks lihtsam ning rohkete näidetega, oleks ilmselt paljudel ka dokumentatsioon korras. Loodetavasti õnnestus käesolevas artiklis anda mõned praktilised soovitused ja tuua näiteid. Kokkuvõtteks võiks rõhutada, et isikuandmete kaitses tuleb tõsiselt suhtuda. Isikuandmete kaitse on siin, et jääda. Sellega puutub kokku igaüks, olles kas töötaja või andmesubjekti rollis. Seetõttu on vajalik ennast kasvõi baastasemel asjadega kurssi viia, et vajadusel teaks oma õigusi ning tunneks kohustusi.

EHLil on loodud põhjalik kvaliteedijuhi, milles on ka andmekaitse osa. Lisaks siin artiklis nimetatud allikatele saab ka sealt praktilist abi andmekaitse korrastamiseks kliinikus.

¹¹ Riigikohtu kriminaalkolleeegiumi otsus 4-23-742. <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=4-23-742/78>.

¹² AKI uudised. <https://www.aki.ee/uudised/trahviotsus-85-000-suurune-rahatrahv-asper-biogene-ou-le>.